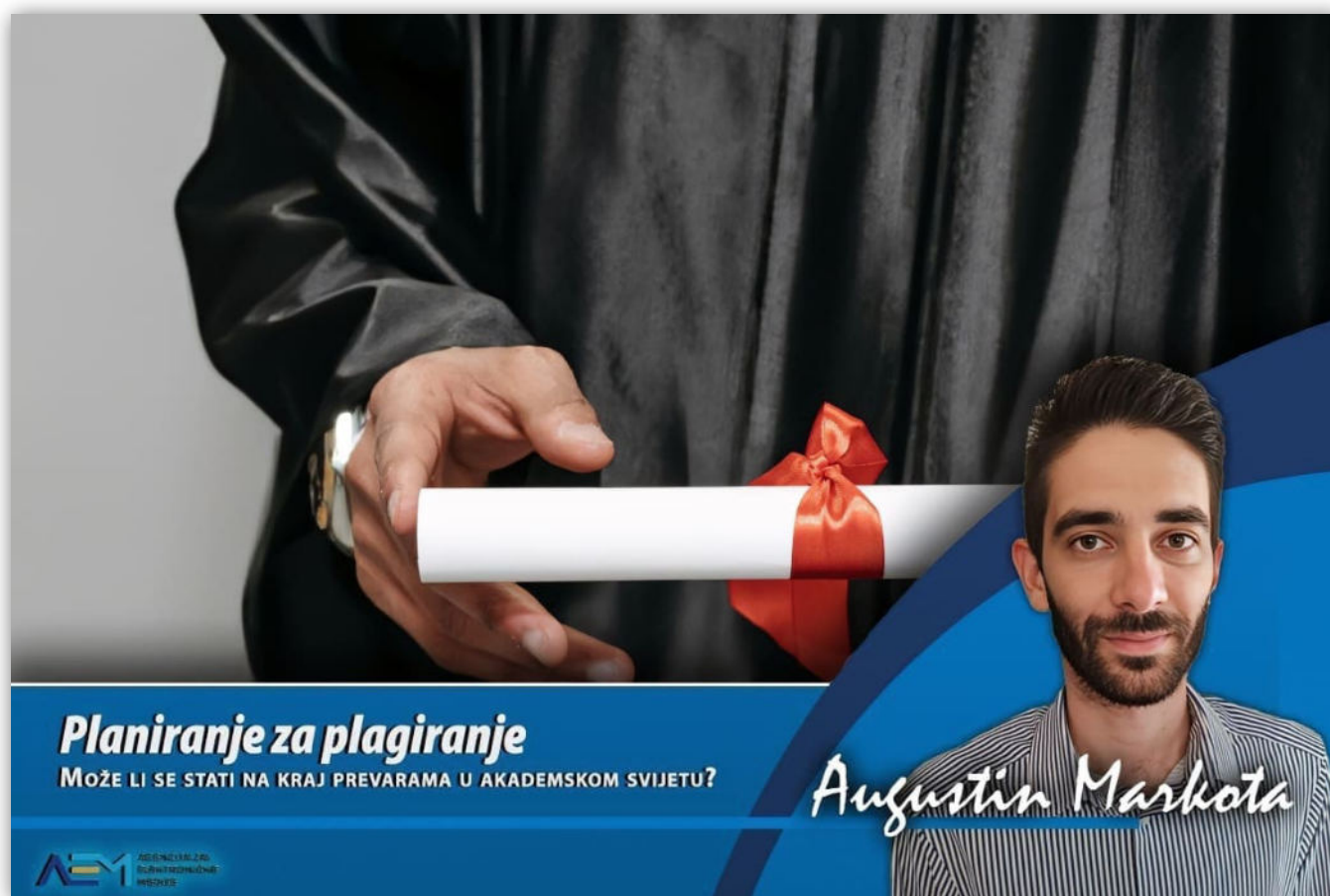

"Ponekad se ne detektira upotreba umjetne inteligencije, ali profesoru rad njegova studenta i dalje može biti sumnjiv jer zna njegove mogućnosti - i obično je sumnjičav s razlogom"

Serijal članaka Dalmacije Danas "Planiranje za plagiranje - može li se stati na kraj prevarama u akademskom svijetu?"

AUGUSTIN MARKOTA / Foto: Mia Milković, Pexels, ilustracija – 15. 11. 2024.

Dalmacija Danas će se kroz niz članaka pod nazivom **"Planiranje za plagiranje - može li se stati na kraj prevarama u akademskom svijetu?"** baviti problematikom plagiranja radova ili dijelova radova u akademskom svijetu. Istražit ćemo dosadašnje mehanizme provjere autentičnosti radova, uključujući ljudski i informatički faktor, kao i rastuću sklonost korištenju umjetne inteligencije. U razgovoru s obrazovnim djelatnicima (fakultetskim profesorima) i informacijskim stručnjacima (stručnjacima za provjeru autentičnosti i istraživačima umjetne inteligencije) otkrit ćemo metode i vještine kojima se može stati na kraj plagiranju.

Predmet istraživačkog interesa svakako je i praksa "naručivanja" pisanja seminarskih, završnih i diplomskih radova putem interneta te problematika (ne)sankcioniranja takve prakse, kao i moralne dileme u potencijalnom kažnjavanju - i naručitelja i autora radova. Ova tema ukazuje na važnost ozbiljnog i poštenog pristupa pisanju akademski relevantnih dokumenata. Također, ističe problem društvene pasivnosti pred ilegalnim vrstama pomoći u pisanju radova, dok će se sa stručnjacima detektirati i budući problemi u kompetencijama onih koji su svoje radove, a time i titule stekli na moralno nedopustiv i ilegalan način. Kroz ciklus tekstova želimo osvijestiti javnost o problemu pasivnosti pred ilegalnim praksama plagiranja i naručivanja radova u akademskom svijetu.

"Umjetnu inteligenciju (AI) vide kao sredstvo koje će ih lakše dovesti do cilja"

Umjetna inteligencija (AI) uzima sve više maha u akademskom svijetu. Iako je riječ o vrlo osjetljivoj i "škakljivoj" temi, jasno je da nove generacije studenata sve više koriste resurse umjetne inteligencije kako bi došle do određenog cilja tijekom pisanja jednog ili više radova u sklopu svoga akademskog obrazovanja. Dr. sc. **Jelena Đorđević** s Odsjeka za hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu u nekoliko je situacija primijetila da studenti ponekad nekritički koriste blagodatni umjetne inteligencije (AI).

"Mislim da je umjetna inteligencija danas poprimila ogromne razmjere koji iz dana u dan bivaju sve veći. Premda je ne smatram negativnom, studenti nerijetko ne znaju kritički pristupiti podacima koje im AI ponudi. Umjetnu inteligenciju vide kao sredstvo koje će ih lakše dovesti

do cilja. Kolege i ja svjedočili smo manjem broju seminarskih, ali i završnih i diplomskih radova iz kojih nam je bilo jasno da vokabular i rečenične konstrukcije kojima su se studenti koristili ne odgovaraju njihovoj stvarnoj razini znanja i izvedbe. Premda je pisana izvedba uvijek manje spontana, pa samim tim ne prati nužno govornu, ta su odstupanja bila previše očita", rekla nam je profesorica Đorđević.

Dr. sc. Jelena Đorđević

Spomenula nam je i programe koji detektiraju uporabu umjetne inteligencije u radu, a takve programe profesori sve više koriste. Također, dotaknula se i poznatog softvera Turnitin. Naime, fakultetski profesori taj program moraju koristiti prilikom svake provjere.

"Na fakultetu su nas upoznali s alatima koji mogu biti korisni u detektiranju uporabe umjetne inteligencije u radu. U okviru licencija softvera Turnitin za akademsku godinu 2024./2025. omogućena nam je detekcija teksta generiranog s pomoću alata umjetne inteligencije. Međutim, u pitanju su samo tekstovi na engleskom jeziku", kazala je za Dalmaciju Danas te nastavila: "Poznati su mi i alati kao što su Zero GPT, GPT-2 Output Detector Demo i I Writer AI Content Detector, koji su također korisni za procjenu, premda nisu posve pouzdani", ističe prof. Đorđević.

Priznaje da u svom fakultetskom stažu još nije doživjela rad u kojem je, prema službenom fakultetskom programu za provjeru radova, utvrđen visok postotak uporabe AI-a. Ipak, događale su joj se situacije u kojima je rad i dalje bio sumnjiv, pa i nakon provjere i svih protokola koji su rad smatrali "urednim".

"Događalo nam se da u radu prilikom detekcije nije utvrđen visok postotak uporabe AI-a, a nama je rad i dalje bio 'sumnjiv'. Takve smo studente stoga zvali na razgovor i otvoreno ih suočili s nejasnoćama koje su se javile prilikom čitanja teksta i korištene literature", naglašava Đorđević.

"Žučljivo se branila i tvrdila da ništa nije plagirala"

U potrazi za sugovornicima koji imaju iskustva s plagijatima u akademskoj zajednici, naišli smo i na jednu srednjoškolsku profesoricu koja je iz razumljivih razloga odlučila dati anonimnu izjavu. Ona je, sa sustručnjakinjom s fakulteta, voditeljica metodičke prakse iz jednog humanističkog predmeta. Samim time kroz njezine učionice svake godine prolaze studenti koje najčešće samo jedan ispit dijeli od diplome i predavanja u tim istim učionicama. Na izjavu se odlučila, kaže nam, jer ju je vrlo negativno iznenadio primjer plagiranja kod jedne studentice, ali i reakcija njezina fakulteta.

"Tijekom metodičke su prakse studenti koji se spremaju za budući rad u obrazovnim institucijama dužni odslušati sate prakse, ali i održati svoje te uz njih predati metodičke pripreme za sat. Dok je jedna studentica održavala sat, a pripravu je, uz ispriku, predala prekasno pa smo je kolegica i ja prvi put mogle pregledati tek na licu mjesta, tijekom njezina sata, shvatile smo da nam je priprava sumnjiva. Iako studente koji su na nastavnoj praksi ne poznajete semestrima i godinama, kao većina njihovih profesora na fakultetu, ipak već kroz desetak sati možete znati 'kako netko diše', kolike su njegove sposobnosti, kakvim se jezikom koristi u govoru i pismu", rekla nam je profesorica.

Kako nam je objasnila, samo jedna minuta internetskog pretraživanja bila je dovoljna da se vidi da je njezina priprava bila čisti plagijat. Profesoricu je to sablaznilo i nije mogla vjerovati da se na završnim godinama studija pojedini studenti tako ponašaju.

"Priprava koju je mlada buduća kolegica predala obilovala je metajezikom koji je zbilja bio iznad njezinih mogućnosti, a i meni i kolegici s fakulteta odmah je zazvonilo da nam je jedan poveći dio teksta poznat. Radilo se o potpuno prepisanom ulomku knjige stručnjaka koji se bavio temom koju je studentica obrađivala, a nigdje nije navedeno njegovo ime. Ona ničim nije naznačila da se radi o tuđim riječima ni uputila na literaturu. Minuta internetskog pretraživanja bila je dovoljna da se vidi da je golem dio njezine priprave za posljednji sat u školi bio plagijat. Kad smo je nakon sata suočile s tom činjenicom, žučljivo se branila i tvrdila da ništa nije plagirala. To me sablaznilo. Upisala sam ključne riječi u tražilicu i na monitoru joj pokazala cijelo poglavlje članka koji je prepisala. Samo je ušutjela. Ne znam kako je do toga došlo – zar je moguće da na završnoj godini studija ne znaju što je citiranje izvora, parafraziranje i naposljetku plagiranje?", pita se.

Na kraju nam je rekla da nije željela glumiti policajca ni suca, no rastužila ju je reakcija njezinog fakulteta. Smatrala je da bi studentica barem trebala iznova odslušati praksu kako bi stekla potrebne vještine, uključujući i one iz pravilne upotrebe literature, odnosno akademskog pisanja. Smatra da se u protivnom studentima koji su svoj posao odradili pošteno šalje loša poruka, kao da je svejedno hoće li napisati izvrstan i autentičan rad ili ga plagirati. Ipak, nijedan se dodatni sat prakse nije dogodio.

"Ono što me dodatno rastužilo i razočaralo bila je reakcija njezina fakulteta. Kolegica profesorica i ja složile smo se da bi minimum minimuma bio da studentica iznova odradi praksu i stekne vještine pravilne upotrebe izvora, a nadređeni su nam samo zahvalili na informaciji i proslijeđenim materijalima koji dokazuju da je riječ o plagijatu te rekli studentici da popravi taj rad pravilno citirajući. Ne želim glumiti žandara, ali nisam sigurna da je to edukacija, a kamoli sankcija. Čini mi se da se time minorizira razmjer plagiranja", zaključila je profesorica.

Koliko danas košta akademski "luksuz"?

No osim navedenog, vrijedi naglasiti, pa i više puta ponoviti da tržište pisanja završnih i diplomskih radova već dugo predstavlja izazov za akademsku zajednicu. Kako bismo saznali koliko danas košta "luksuz" naručivanja takvih radova, odlučili smo istražiti cijene i dostupnost usluga koje nude pisanje akademskih radova.

Na prvi pogled - rezultati su zabrinjavajući. Na internetu je već uz malo truda moguće pronaći stotine oglasa na forumima, društvenim mrežama i raznim oglasnicima. Većina oglašivača ne navodi cijenu unaprijed, već ističe svoje iskustvo, stručnost, brzinu i "povoljnu" cijenu, nudeći zajamčenu diskreciju i sigurnost.

Kako bismo se uvjerali u stvarne cijene i uvjete, poslali smo upite na nekoliko adresa i tražili ponude za pisanje diplomskih radova za šest fakulteta u Hrvatskoj: Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Filozofski fakultet, Agronomski fakultet, Fakultet elektrotehnike i računarstva (FER) i Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (FESB). Nasumično smo odabrali šest gradova iz oglasa – Split, Osijek, Zagreb, Rijeku, Varaždin i Zadar.

Cjenovni rang: Inflacija i u "sivom" biznisu

Odgovore smo dobili za sve tražene radove, osim za one s FER-a i Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (FESB). Čini se da ove tehničke fakultete potencijalni autori izbjegavaju, što bi moglo upućivati na kompleksnost tema i veće zahtjeve mentora. Cijene koje su nam ponuđene bile su raznolike, no većinom su se kretale između 300 i 400 eura, ovisno o složenosti teme, zahtjevima mentora i specifičnim željama naručitelja. Inflacija je, očito,

utjecala i na ovo tržište – cijene su više nego što su bile prije nekoliko godina. Međutim, cijena nije jedini problem. Tržište pisanja radova, koje već dulje djeluje u sivoj zoni, sada je suočeno s novim izazovom – zloupotrebom umjetne inteligencije. Dok mnogi profesori smatraju AI korisnim alatom, očito je da ga studenti sve češće koriste kako bi zaobišli vlastiti rad i odgovornost. Kombinacija naručivanja radova i upotrebe umjetne inteligencije predstavlja dvostruki izazov za akademsku zajednicu.

Iz ovog istraživanja jasno je da masovno naručivanje završnih i diplomskih radova i dalje predstavlja veći problem od same primjene umjetne inteligencije. Kada se ova dva fenomena spoje, posljedice za akademsku zajednicu postaju alarmantne. Profesori i mentori, suočeni s rastućim izazovima, morat će mijenjati pristup. Kako bi se ovakve prakse suzbile, ključna će biti intenzivnija i kvalitetnija komunikacija između profesora i studenata. Samo kroz detaljan uvid u sposobnosti i rad studenata profesori mogu prepoznati kada rad odstupa od realnih mogućnosti pojedinca. U konačnici, akademska zajednica suočava se s nužnošću prilagodbe. Pitanje je hoće li se pronaći učinkovita rješenja ili će praksa naručivanja i plagiranja akademskih radova i dalje napredovati, unatoč svim naporima.

Od profesora koji se nisu susreli s plagijatorima do pisanja završnog rada za 300 kuna: "Odgovornost je i na mentoru i na studentu"

Serijal članaka Dalmacije Danas 'Planiranje za plagiranje - može li se stati na kraj prevarama u akademskom svijetu?' bavit će se problematikom plagiranja radova i njegova (ne)sankcioniranja

DALMACIJA DANAS

Mentor na višim godinama studija trebao bi znati domet svoga studenta, a ne da student piše – odnosno plagira – o temi kojom se nije bavio

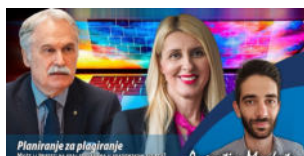

Serijal članaka Dalmacije Danas "Planiranje za plagiranje - može li se stati na kraj prevarama u akademskom svijetu?"

DALMACIJA DANAS

Rektor i splitska profesorica zadovoljni su akademskim standardom u pisanju radova, a anonimni mladić koji je godinama uspješno pisao za druge ističe: "Samo treba imati literaturu, a ja nisam imao izbora, trebao mi je novac"

Serijal članaka Dalmacije Danas "Planiranje za plagiranje - može li se stati na kraj prevarama u akademskom svijetu?"

AGENCIJA ZA
ELEKTRONIČKE
MEDIJE

**Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz
Programa poticanja novinarske izvrsnosti**

Moja reakcija na članak je...

2

Facebook

Twitter

[UVJETI KORIŠTENJA](#)

[PRAVILA O PRIVATNOSTI](#)

[PRODAJA I MARKETING](#)

[IMPRESSUM](#)

[KONTAKT STRANICA](#)

© 2024 Dalmacija danas. Sva prava pridržana.